

آثار جنگ بر بازار پوشاک

اشاره:

در فضایی که اقتصاد کشور پیش از این نیز در تأمین برخی اقلام صنعتی ناچار به واردات بود، تشدید محدودیت‌های خارجی و اختلال در مسیرهای تجاری، فشار مضاعفی بر زنجیره تأمین وارد کرده است؛ حتی بخش‌هایی که تا دیروز از آن‌ها به عنوان حوزه‌های نسبتاً خودکفا یاد می‌شد، مانند صنایع پلیمری، اکنون زیر سایه نوسانات ارزی، ضربه به زیرساخت‌های پتروشیمی و اختلال در تولید، با چالش‌های جدی روبه‌رو هستند؛ چالش‌هایی که احتمال افزایش وابستگی به واردات را تقویت می‌کند. در چنین شرایطی، گره‌های زنجیره از مبدأ شکل می‌گیرد و به صورت آبشاری تا انتهای مسیر - از تأمین مواد اولیه و حمل‌ونقل گرفته تا انتقال ارز و تولید محصول نهایی - ادامه پیدا می‌کند و تمام حلقه‌های تولید را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

پوشاک مردانه، زنانه و بچه‌گانه گرفته تا انواع دیگر طبقه‌بندی که بر حسب نوع بافت و یا جنس تقسیم‌بندی می‌شود که هر کدام کاربردهای خاص خود را دارند

او با اشاره به دسته دوم ادامه داد: گروه دیگری از منسوجات مربوط به منسوجات خانگی است؛ این دسته شامل محصولاتی می‌شود که اگرچه پوشاک نیستند، اما به صورت پارچه در فضای خانه مورد استفاده قرار می‌گیرند. روکش مبلمان، پرده، فرش، کالای خواب (نظیر تشک فتری، ملحفه، بالش و ...)، کالای آشپزخانه (نظیر رومیزی، دم‌کنی، پیش‌بند و ...)، همچنین کالای حمام (نظیر انواع حوله‌های پوشیدنی، ابعادی و ...)، همگی در این دسته جای می‌گیرند؛ یعنی پارچه‌هایی که در زندگی روزمره خانگی کاربرد دارند اما لباس محسوب نمی‌شوند

نایب‌رئیس هیئت مدیره انجمن صنایع نساجی ایران در ادامه به دسته سوم اشاره کرد و توضیح داد: منسوجات فنی یا صنعتی، گروه سوم را تشکیل می‌دهند که نه در حوزه پوشاک قرار می‌گیرند و نه در منسوجات خانگی. این نوع منسوجات در صنایع مختلف کاربرد دارند؛ از فیلترهای مورد استفاده در تصفیه هوا و آب گرفته تا اجزای مورد استفاده در صنعت خودرو مانند کمربند ایمنی، ایربگ، پوشش سقف و کف خودرو و ... همچنین ژئوتکستایل‌های مورد استفاده در حوزه مهندسی عمران، کشاورزی و حتی منسوجات بسته‌بندی محصولات، مانند گونی‌های مورد استفاده برای محصولات کشاورزی، همگی در این گروه قرار دارند.

این دسته، کاربردهای فنی و صنعتی گسترده‌ای دارد. به گفته او، معمولاً از لحاظ حجم مصرف تمرکز اصلی بر منسوجات حوزه پوشاک و در مرتبه بعد، منسوجات خانگی است و از بابت ارزش و قیمت نهایی، منسوجات فنی و صنعتی دارای قیمت بالاتری است

است که برای تولید پوشاک به کار می‌رود؛ به عبارت دیگر، هر نوع پارچه‌ای که قابلیت تبدیل به لباس را داشته باشد در این گروه قرار می‌گیرد.

این دسته خود شامل زیرمجموعه‌های بسیار متنوعی است؛ از پارچه‌های مورد استفاده در

دکتر شاهین کاظمی - نایب‌رئیس هیئت مدیره انجمن صنایع نساجی ایران در تشریح دسته‌بندی منسوجات، درباره تأثیر جنگ بر این صنعت گفت: در یک تقسیم‌بندی عمومی، سه دسته اصلی از منسوجات وجود دارد. دسته نخست، منسوجاتی

۴ تولید، تجارت و قاچاق منسوجات و پوشاک در ایران

کاظمی در ادامه با اشاره به وضعیت تولید و تجارت منسوجات در ایران گفت: ایران در هیچ یک از این سه دسته، صادرکننده عمده منسوجات محسوب نمی شود. توان تولید داخلی پاسخگوی نیاز کامل بازار داخل نیست و به همین دلیل بخشی از این منسوجات یا پارچه‌ها از طریق واردات تأمین می شود، هرچند که در این زمینه استثناهایی نیز وجود دارد. علاوه بر واردات رسمی و غیررسمی پارچه، حجم قابل توجهی از پوشاک و منسوجات خانگی نیز به صورت غیرقانونی و قاچاق وارد کشور می شود

او افزود: بخشی از این ورود نیز از طریق رویه‌های به ظاهر قانونی مانند بار همراه مسافر یا کولبری و ته لنجی و مناطق ویژه اقتصادی و ... انجام می شود، که از لحاظ تعداد و مقدار حجم قابل توجهی دارد، به طوری که بسیاری از مسافران، به ویژه از مقصدی مانند ترکیه، مقادیری پوشاک به همراه دارند و با توجه به تعداد بالای پروازهای روزانه بین شهرهایی مانند استانبول و تهران در شرایط عادی، می توان به حجم قابل توجه و حتی میلیارد دلاری پوشاکی که از این مسیر وارد کشور می شود پی برد؛ علاوه بر آن، حجم

دیگری نیز از طریق قاچاق وارد بازار شده و در برخی فروشگاه‌ها قابل مشاهده است که بایستی به این آمار اضافه شود

کاظمی تأکید کرد: بر این اساس، ایران در صنعت منسوجات، تأمین کننده جهانی یا صادرکننده محسوب نمی شود، بلکه واردکننده است؛ چه در قالب مواد اولیه و چه در قالب محصول نهایی. البته در برخی حوزه‌های محدود مانند فرش ماشینی، موکت و برخی مواد اولیه از جمله انواع الیاف پلی‌استر بازیافتی، ایران صادرکننده به شمار می رود و مقداری صادرات به سایر کشورها دارد

۴ اقدامات جزیره‌ای بی نتیجه است

وی در پاسخ به این پرسش که آیا در حوزه پارچه‌های مورد استفاده در پوشاک، سیاست‌گذاری‌های مناسبی برای کاهش چالش‌ها صورت گرفته است یا خیر؟ گفت: سیاست‌گذاری زمانی می تواند پاسخگو باشد که جامع و یکپارچه باشد؛ در غیر این صورت، اقدامات جزیره‌ای نتیجه‌ای نخواهد داشت. برای مثال، اگر فرض کنیم در سراسر کشور ماشین‌های بافندگی توسعه یابد و پارچه تولید شود، این پرسش مطرح می شود که آیا به همان میزان نخ در اختیار داریم؟ پاسخ منفی است. همچنین اگر کارخانه‌های ریسندگی

برای تولید نخ گسترش یابد، باز این سؤال مطرح می شود که آیا مواد اولیه و الیاف کافی وجود دارد؟ که باز هم پاسخ منفی است. او ادامه داد: حتی اگر همه این مراحل تأمین شود، باید دید آیا به همان میزان، دوزنده و شرکت‌های پوشاک برای تبدیل پارچه به لباس وجود دارد یا خیر. مسئله اصلی این است که باید کل زنجیره به صورت یک بسته کامل دیده شود

۴ از پلیمر تا پارچه

کاظمی در تشریح این زنجیره گفت: این مجموعه که می توان آن را به صورت یکپارچه «صنعت نساجی» نامید، از واحدهای پتروشیمی آغاز می شود که مواد اولیه پلیمری را تولید می کنند؛ سپس این مواد به الیاف تبدیل می شود، در مرحله بعد ریسیده و به نخ تبدیل می شود، سپس بافته شده و به پارچه تبدیل می شود و در ادامه، مراحل رنگرزی، چاپ و تکمیل را طی می کند تا در نهایت به مرحله دوخت رسیده و به لباس و پوشاک یا منسوجات خانگی مورد استفاده مصرف کننده تبدیل شود. تنها در صورتی می توان درباره کارآمدی سیاست‌گذاری‌ها سخن گفت که این زنجیره به صورت کامل و یکپارچه مورد توجه قرار گیرد

نایب رئیس هیئت مدیره انجمن صنایع نساجی ایران در ادامه با اشاره به ویژگی‌های ساختاری اقتصاد ایران در حوزه نساجی گفت: ایران شرایطی مشابه بسیاری از کشورها ندارد که بتواند در قالب یک زنجیره منطقه‌ای، بخشی از تولید را به عهده بگیرد و بخش دیگر را به کشورهای همسایه بسپارد.

در بسیاری از کشورها این تقسیم کار وجود دارد، اما در ایران چنین امکانی فراهم نیست؛ بنابراین اگر صنعتی بخواهد موفق باشد، باید به صورت جامع و یکپارچه دیده شود و با تکیه بر مزایای نسبی و بومی توسعه یابد

۴ کمبود از حلقه اول زنجیره

او با بیان اینکه اگر اجزای یک صنعت به واردات وابسته باشد، آن صنعت در شرایط فعلی ایران هیچ‌گاه به استقلال واقعی نمی‌رسد، ادامه داد: در ایران از همان نقطه آغازین زنجیره، یعنی الیاف، با کمبود مواجه هستیم. حتی اگر ظرفیت مناسبی در حوزه ماشین‌آلات بافندگی وجود داشته باشد، نبود نخ کافی مانع از بهره‌برداری از این ظرفیت می‌شود و با فرض احداث کارخانجات ریسندگی بیشتر مشکل به سمت تامین الیاف و مواد اولیه مورد استفاده از آنها می‌رود که در این حوزه نیازمند واردات الیاف طبیعی و بشرساخت هستیم

کاظمی در پاسخ به تأثیر شرایط اخیر، از جمله جنگ تحمیلی سوم و آسیب به صنایع بالادستی، بر آینده صنعت نساجی گفت: برای تحلیل این وضعیت باید ابتدا به تأمین مواد اولیه پیش از وقوع این تحولات نگاه کنیم و سپس شرایط جدید را بررسی کنیم. به‌طور کلی، الیاف به دو دسته طبیعی و بشرساخت تقسیم می‌شوند.

در الیاف طبیعی، موادی مانند پشم، ابریشم و پنبه قرار می‌گیرند که برخی از آنها اساساً در ایران تولید نمی‌شوند یا میزان تولیدشان محدود است

از سوی دیگر، الیاف بشرساخت نیز به دو دسته

تقسیم می‌شوند؛ گروهی که منشأ پلیمری و نفتی دارند مانند پلی‌استر، پلی‌آمید (نایلون) و اکریلیک، و گروهی که منشأ طبیعی دارند اما به‌صورت صنعتی تولید می‌شوند، مانند ویسکوز و لایوسل

او با اشاره به وضعیت واردات افزود: در الیاف بشرساخت با منشأ طبیعی، ایران به‌طور کامل واردکننده بوده و خواهد بود، چراکه زیرساخت و مواد اولیه تولید آن‌ها در کشور وجود ندارد. در حوزه الیاف طبیعی نیز اگرچه مقداری تولید داخلی وجود دارد، اما کافی نیست. به عنوان مثال پشم تولیدی در ایران عمدتاً مناسب فرش و کف‌پوش است و برای تولید پوشاک نیاز به واردات وجود دارد

کاظمی ادامه داد: در مورد پنبه نیز طی سال‌های اخیر، به‌دلیل عواملی مانند خشکسالی، افزایش جمعیت و تغییر اولویت‌های کشاورزی به سمت محصولات خوراکی، تولید کاهش یافته است. در حالی‌که ایران در دوره‌هایی از تاریخ صادرکننده پنبه بوده، اکنون حتی قادر به تأمین ۵۰ درصد نیاز داخلی نیست و ناچار به واردات است

او همچنین به وضعیت الیاف پلیمری پرداخت و گفت: در این بخش شرایط تا حدی بهتر بوده است؛ هرچند در برخی اقلام مانند اکریلیک واردکننده هستیم، اما در پلی‌پروپیلن

به خودکفایی نسبی رسیده‌ایم و در پلی‌استر نیز بخش قابل توجهی از نیاز داخل تأمین می‌شود. با این حال در حوزه نایلون نیز کشور به واردکننده تبدیل شده است

این استاد دانشگاه با اشاره به تحولات اخیر تصریح کرد: در شرایطی که پیش‌تر نیز در برخی حوزه‌ها واردکننده بودیم، با تشدید محدودیت‌ها، از جمله تحریم یا اختلال در مسیرهای تجاری، تأمین همین اقلام نیز دشوارتر خواهد شد.

از سوی دیگر، حتی در بخش‌هایی که ادعای خودکفایی نسبی وجود داشت، مانند صنایع پلیمری، به‌دلیل نوسانات و آسیب به زیرساخت‌های پتروشیمی، این وضعیت نیز با چالش مواجه شده و ممکن است نیاز به واردات افزایش یابد.

او تأکید کرد: در چنین شرایطی، مشکلات از ابتدای زنجیره شکل می‌گیرد و به‌صورت آبشاری تا انتهای آن، یعنی تولید محصول نهایی، منتقل می‌شود؛ مسائلی مانند حمل‌ونقل، انتقال ارز، محدودیت‌های تجاری و سایر موانع، همگی بر این زنجیره تأثیرگذار هستند

۴ مشاغلی که با تهدید مواجه می‌شوند

کاظمی در ادامه با اشاره به پیامدهای این وضعیت بر بازار کار گفت: صنعت نساجی یکی از بزرگ‌ترین حوزه‌های اشتغال در میان صنایع کشور است. اگر کل زنجیره، از واحدهای صنعتی تا کسب‌وکارهای خرد مانند فروشگاه‌ها، بوتیک‌ها و واحدهای صنفی را در نظر بگیریم، با حجم بسیار بالایی از اشتغال مواجه هستیم که اکنون در معرض تهدید قرار دارد

او ادامه داد: همزمان با این چالش‌ها، شرایط کلی اقتصاد نیز بر قدرت خرید مردم تأثیر گذاشته است. کاهش قدرت خرید باعث می‌شود تقاضا برای پوشاک نیز کاهش یابد و حتی اگر تولید کاهش پیدا کند، ممکن

منجر نخواهد شد.

کاظمی همچنین با بیان اینکه تولیدکننده نقش تعیین کننده در سلیقه مصرف کننده ندارد، گفت: یک تولیدکننده پارچه می تواند محصول خود را عرضه کند، اما اینکه این پارچه به چه نوع لباسی تبدیل شود، به انتخاب مصرف کننده بستگی دارد. درواقع سلیقه بازار با دستور شکل نمی گیرد، بلکه تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله رسانه ها، فضای مجازی و روندهای اجتماعی تغییر می کند

۴ تقاضا تعیین کننده اصلی است

او ادامه داد: اگر نهادهای مرتبط قصد اثرگذاری دارند، باید تمرکز خود را بر بسترهای تأثیرگذار مانند رسانه ها و جریان های فرهنگی بگذارند، نه اینکه صرفاً از طریق محدودیت در تولید یا عرضه، به دنبال هدایت بازار باشند. تقاضا، تعیین کننده اصلی بازار است و تولیدکننده ناچار است خود را با آن تطبیق دهد. نهادهای موجود می توانند نقش داشته باشند، اما نیازمند بازنگری در مأموریت ها و شیوه عمل هستند و ادامه روند فعلی به تنهایی کارآمد نخواهد بود. نایب رئیس هیئت مدیره انجمن صنایع نساجی ایران در پایان در پاسخ به پرسشی درباره صادرات پارچه های سنتی و دستباف نیز توضیح داد: در این حوزه با مفهومی به نام «هنر-صنعت» مواجه هستیم؛ یعنی محصولاتی که می توانند هم به صورت دستی و هم صنعتی تولید شوند.

آنچه به صورت دستباف تولید می شود، در زمره صنایع دستی قرار می گیرد که در حوزه صنایع دستی، ایران کمی دارای صادرات است، اما درباره سهم مشخص پارچه های سنتی مانند زری بافی، اطلاع دقیقی در دست نیست و احتمالاً به صورت بار همراه مسافر مقداری صادرات صورت می گیرد و به همین دلیل احتمالاً میزان آن در مقیاس محدود و نه چندان قابل توجه است

منبع: ایسنا

که چگونه اقلام مختلف به تدریج از سبد خرید خانوار حذف می شوند و این مسئله به طور مستقیم بر تقاضای بازار تأثیر می گذارد

۴ سلیقه بازار با دستور شکل نمی گیرد

نایب رئیس هیئت مدیره انجمن صنایع نساجی ایران در ادامه، در پاسخ به پرسشی درباره نقش سیاست گذاری های فرهنگی در حوزه پوشاک، با اشاره به ورود نهادهایی مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و کارگروه ساماندهی مد و لباس به این عرصه گفت: اساساً فرهنگ، ماهیتی دستوری ندارد و نمی توان آن را با مقررات و بخشنامه ایجاد کرد.

فرهنگ در هویت، آداب و رسوم و تاریخ یک جامعه ریشه دارد و با تعیین ضوابطی مانند اندازه لباس یا جزئیات ظاهری، شکل نمی گیرد. تجربه های گذشته نیز نشان داده که تعیین مقررات برای نوع پوشش نتوانسته به شکل گیری یک فرهنگ پایدار منجر شود

او با تأکید بر اینکه شکل گیری فرهنگ نیازمند دانش تخصصی است، ادامه داد: این حوزه به حضور جامعه شناسان، روان شناسان و تحلیلگران نیاز دارد و صرف ایجاد نهادهای متعدد با رویکرد دستوری، به نتیجه مطلوب

است به همان نسبت بازار نیز کوچک تر شده باشد.

در شرایطی که اقتصاد کوچک تر می شود، برخی کالاها از انتهای سبد خرید خانوار حذف می شوند و پوشاک نیز می تواند در این دسته قرار گیرد؛ به این معنا که خانواده ها خرید لباس را به تعویق می اندازند یا به حداقل می رسانند، مسئله ای که فشار مضاعفی بر تولیدکنندگان و فعالان این صنعت وارد می کند

۴ حذف تدریجی پوشاک از سبد مصرف خانوار

کاظمی در ادامه با اشاره به تغییر الگوی مصرف خانوار در شرایط اقتصادی فعلی گفت: در چنین وضعیتی، اقلام غیرضروری به تدریج از سبد خرید حذف می شوند.

خانواده ها دیگر به راحتی اقدام به تعویض پرده، روکش مبلمان، فرش یا موکت نمی کنند و این روند به صورت زنجیروار ادامه پیدا می کند تا به حوزه پوشاک برسد

او ادامه داد: حتی در حوزه پوشاک نیز اولویت بندی شکل می گیرد؛ به گونه ای که لباس های خانگی در اولویت های پایین تر قرار می گیرند و در مقابل، افراد ترجیح می دهند در صورت امکان، ظاهر لباس های بیرونی خود را حفظ کنند. این روند نشان می دهد